

LUNDS
UNIVERSITET

”Sustainability can’t be achieved alone.”

En innehållsanalys av IKEA:s hållbarhetsstrategi från 2018

Tess Zetterlund

Avdelningen för mänskliga rättigheter

Historiska institutionen

Kurskod: MRSG31

Termin: VT20

Handledare: Ida Jansson

Omfång: 7653 ord

Abstract

Uppsatsen undersöker IKEA:s hållbarhetsstrategi från 2018 med syftet att utforska vilket ansvar som IKEA tar eller skulle kunna ta i relation till mänskliga rättigheter och hållbarhet. IKEA:s hållbarhetsstrategi är förankrad i Agenda 2030 vilket är en internationell agenda för globala mål för hållbar utveckling. Genom en innehållsanalys vilken skapades utifrån Martha C. Nussbaums teori om kapaciteter besvaras två frågeställningar. Vilka av Nussbaums kapaciteter som fanns i hållbarhetsstrategin och hur IKEA förhåller sig till det ansvar de tar för uppfyllandet av kapaciteter. Analysen visade att fyra av Nussbaums kapaciteter fanns i hållbarhetsstrategin vilket var färre än förväntat. De kapaciteter som fanns var affiliation a) respect b) friendship; bodily health; senses, imagination and thought och other species. Analysen visade också att IKEA lyfter fram det gemensamma ansvaret för hållbarhet istället för deras egna. IKEA skriver att hållbarhet inte går att uppnå ensam och är tydliga med att arbetet som ska genomföras för att bli hållbara måste göras tillsammans. En slutsats som gjordes är att IKEA lyckas med att formulera ett ansvarstagande vilket är vagt och går att anpassa utefter olika omständigheter.

Nyckelord: Hållbarhet, IKEA, innehållsanalys, Nussbaum, kapaciteter, mänskliga rättigheter, ansvar, Agenda 2030

Innehållsförteckning

1 Inledning

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

1.2 Material och avgränsningar

2 Tidigare forskning

3 Teori och metod

3.1 Teori

3.2 Metod

4 Innehållsanalys av IKEA:s hållbarhetsstrategi

4.1 Kapaciteter

4.2 Ansvar

5 Resultat och diskussion

5.1 Resultat

5.2 Diskussion

Referenser

1 Inledning

Hållbarhetsfrågor har under de senaste åren fått ett otroligt stort fokus hos såväl stora transnationella företag som politiska partier. Begreppet ”hållbar utveckling” blev allmänt spritt som ett begrepp i samband med att FN:s kommission för miljö och utveckling använde begreppet i en rapport de publicerade år 1987. Begreppet fick sin mest erkända definition något senare av den dåvarande norska statsministern Gro Harlem Brundtland som också var ledare av kommissionen. Definitionen lyder som följande ”Hållbar utveckling är en utveckling som tillfredsställer dagens behov utan att äventyra kommande generationers möjligheter att tillfredsställa sina behov.”¹

Hållbarhet förknippas ofta typiskt med miljöfrågor men hållbarhet används även för att beskriva förhållanden inom ekonomiska och sociala fält. Brundtlands definition av hållbarhet beskriver att det handlar om utveckling och denna behöver ske på flera plan samtidigt för att riktig förändring ska vara möjlig. Ur begreppet hållbar utveckling har fenomenet hållbarhetsstrategin vuxit fram. En hållbarhetsstrategi presenterar avsändarens mål med strategin och ofta finns ett utgångsdatum när dessa mål ska vara uppfyllda. Den mest ambitiösa och kanske mest välkända strategin för gemene man för att uppnå hållbarhet är Agenda 2030. Det officiella dokumentet kallas ”Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development” och är en förlängning på de så kallade Millenniemålen. De uppfylldes till år 2015 vilket var målet. Agendan är antagen av FN:s medlemsländer vilka även var ansvariga för dess framtagande. Den består av 17 mål vilka i sin tur består av 169 stycken delmål. Agendan är förankrad i deklARATIONEN om de mänskliga rättigheterna och internationella traktat om mänskliga rättigheter.² Agenda 2030 har i sin tur inspirerat och gett upphov till andra initiativ till hållbar utveckling. Ett av dessa initiativ är IKEA:s hållbarhetsstrategi People & Planet Positive.

IKEA presenterade sin senaste hållbarhetsstrategi år 2018 och den innehåller tre centrala delar som tillsammans ska bidra till att IKEA blir ett mer hållbart företag: 1)

---

¹ Globala målen, ”Frågor och svar”, 6 februari 2020, <https://www.globalamalen.se/fragor-svar/> (2020-05-17).

² United Nations, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, 2015, A/RES/70/1. §10.

Healthy & sustainable living; 2) Circular & climate positive; 3) Fair & equal. De har tagit fram strategin i enlighet med Agenda 2030 och de beskriver hur IKEA kommer att använda Agenda 2030:s mål som en kompass i sitt förändringsarbete.³ IKEA:s hållbarhetsstrategi är en färgglad och positiv historia genom vilken IKEA verkar vilja visa hur måna IKEA är om att arbeta hårt för att uppnå målen som presenteras. Deras strategi är intressant av många olika anledningar bland annat för att IKEA är ett transnationellt företag som har lyckats väldigt bra med att nå ut med sitt enkla och slående koncept för att kunna tillgodose många människor med billiga möbler med relativt hög kvalitet. Med en stor produktion kommer ett stort ansvar för hela produktionskedjan.

Denna undersökning fokuserar på ansvarsfrågan utifrån hur IKEA värderar vad som är viktigt för människor för att de ska kunna leva ett gott liv. Därför används Nussbaums kapacitetsansats för att undersöka IKEA:s hållbarhetsstrategi. Nussbaum menar att om man har de 10 kapaciteter som hon presenterar så har man möjlighet att leva ett gott mänskligt liv. Enligt Nussbaum är det huvudsakligen statens uppgift att se till att alla människor har samtliga kapaciteter men hon ser även att företag har ett ansvar men att detta ansvar ska vara mer flexibelt.⁴

Det är viktigt att kritiskt granska företags hållbarhetsstrategier då det kan ge oss insikter om exempelvis hur de ser på ansvar och hur de definierar hållbarhet. IKEA som ett företag vilket verkar i mer eller mindre hela världen blir intressant att undersöka då de behöver förhålla sig till internationella normer. I mål 17 i Agenda 2030 finns det formuleringar som berör ansvarsfrågan för agendan och där konstateras att inte bara stater har ett ansvar att uppfylla målen utan att såväl civilsamhället som individer har ett ansvar.⁵ Det finns alltså ett gemensamt ansvar som faller på oss alla när det gäller förverkligandet av målen. När IKEA i sin hållbarhetsstrategi skriver att de guidas av Agenda 2030:s mål i sitt arbete så erkänner de också att de har ett ansvar i att uppfylla målen.

---

³ IKEA, People & Planet Positive, 2018, "Being positive in a rapidly changing world", s. 9.

⁴ Martha C. Nussbaum, *Creating capabilities: the human development approach*, Belknap Press of Harvard University Press, Cambridge, Mass, 2011, s. 121–123.

⁵ United Nations, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, 2015, A/RES/70/1.

1.1 Problemformulering, syfte och frågeställningar

Problemformulering

Frågan om hur och vem som ska jobba med hållbar utveckling är aktuell på både en nationell och internationell nivå. Agenda 2030 är en universell plan för hur man ska lyckas med hållbar utveckling. En del i planen är att bland annat företag ska ta ett ansvar i att jobba med agendans mål. IKEA som ett internationellt bolag tilldelas således ett ansvar i att arbeta med att uppfylla dessa mål. Problemet är att det inte finns några konsekvenser för företag som inte tar något ansvar, att ta ansvar är alltså helt frivilligt. Det är därför viktigt att undersöka hur ett företag som IKEA i sin hållbarhetsstrategi förhåller sig till ansvarsfrågan.

Syfte

Syftet med undersökningen är att utforska vilket ansvar som IKEA tar eller skulle kunna ta i relation till mänskliga rättigheter och hållbarhet.

Frågeställningar

- Vilka av Nussbaums kapaciteter finns närvarande i IKEA:s hållbarhetsstrategi?
- Hur förhåller sig IKEA till det ansvar de tar för uppfyllandet av kapaciteter?

1.2 Material och avgränsningar

Materialet som kommer att undersökas är IKEA:s hållbarhetsstrategi som publicerades i juni 2018 på deras hemsida. IKEA skriver på sin hemsida att deras hållbarhetsstrategi som kallas för ”People & Planet Positive” lanserades för första gången 2012. Den nu uppdaterade versionen beskriver deras hållbarhetsagenda och ambition vilka är framtagna i linje med Agenda 2030.⁶ Hållbarhetsstrategin är strukturerad i fyra olika delar. Den har en inledande del där IKEA presenterar vad hållbarhet betyder för dem, vad deras vision är och hur IKEA kan vara en ledare i hållbarhetsarbetet. Sedan

---

⁶ IKEA, ”Vår hållbarhetsstrategi”, <https://www.ikea.com/se/sv/this-is-ikea/sustainable-everyday/people-and-planet-positive-publication145539> (2020-05-20).

presenteras resterande tre delar vilka är Healthy & sustainable living, Circular & climate positive och Fair & equal. De tre delarna är alla strukturerade på samma sätt. Det finns en presentation av temat där man bekantas med viktiga aspekter och bakgrundsinformation. Efter det får man reda på vad IKEA redan har genomfört fram tills nu, vad deras ambition för 2030 är och vad de säger att de kommer att göra tills dess. Sist i hållbarhetsstrategin presenterar IKEA hur de kommer att gå tillväga för att nå målen och sammanfattar även det viktigaste i varje tema.

Denna undersökning ämnar inte att undersöka Agenda 2030 närmare utan agendan används snarare för att presentera ramverket kring ansvarsfrågan samt begreppet hållbar utveckling. Med anledning av att den inkluderas i IKEA:s hållbarhetsstrategi är den viktig att ha som en utgångspunkt i relation till frågan om hållbarhet men den kommer alltså inte att undersökas närmare än så. Ytterligare en avgränsning som har gjorts är den att jag har valt att inte använda mig av eller undersöka IKEA:s IWAY-dokument vilket är en uppförandekod för IKEA:s leverantörer. Dokumentet bygger exempelvis på olika konventioner om mänskliga rättigheter och säker arbetsmiljö.⁷ Då jag undersöker IKEA:s ansvarstagande hade det varit möjligt att inkludera IWAY-dokumentet men då syftet med undersökningen är att utforska vilket ansvar som IKEA tar eller skulle kunna ta i relation till mänskliga rättigheter och hållbarhet ansåg jag att det var mer passande att använda mig av IKEA:s hållbarhetsstrategi.

2 Tidigare forskning

Hållbarhetsstrategier är ett vanligt objekt för forskning och forskningsfältet är väletablerat på såväl nationell som internationell nivå. Däremot är forskning om relationen mellan kapacitetsansatsen och företagsansvar mer ovanlig och därför har det varit viktigt att inkludera forskning som gör ett försök till att etablera den kopplingen. För att presentera forskningsfältet presenteras i detta avsnitt forskning med två olika fokus. Det ena fokuset är hållbarhetsrapportering från företag med ett fokus på

---

⁷ IKEA, ”Våra leverantörer”, <https://www.ikea.com/se/sv/this-is-ikea/community-engagement/vara-leverantorer-pube6a17819> (2020-05-21).

mänskliga rättigheter. Det andra fokuset är relationen mellan kapacitetsansatsen och företags ansvarstagande.

Med anledning av att ansvarsfrågan kommer att vara ett genomgående tema i undersökningen presenteras nu först artikeln ”Corporate Social Responsibility Impacts on Sustainable Human Development: Recent findings and consequences” som är en kritisk litteraturstudie med syftet att kartlägga hur Corporate Social Responsibility (CSR:s) påverkar hållbar mänsklig utveckling.⁸ Artikelförfattarna Kerstin Anstätt och Jürgen Volkert argumenterar bland annat för att mänsklig utveckling och kapacitetsansatsen kan bidra med att stänga en kunskapslucka. De menar att man inte vet vilka effekter corporate social responsibility har trots att det finns så många initiativ för sådana projekt. Kritiken handlar om att det är oklart om de personer som ska gynnas av CSR verkligen påverkas positivt.⁹ De argumenterar vidare för att mänsklig utveckling och kapacitetsansatsen kommer att fylla luckan. Detta för att det är angreppssätt som har ett nära fokus på hur människors liv och friheter utvecklas som ett resultat av CSR.¹⁰ De kommer fram till att FN:s utvecklingsprogram har visat att CSR kan bidra till att främja globala utvecklingsmål och av den anledningen så kom företag att ha stora möjligheter att påverka de nya målen i Agenda 2030 som kom efter Millenniemålen. Detta skulle visa sig vara sant då ett större ansvar, trots vaga formuleringar, kom att läggas på andra aktörer än stater i Agenda 2030 samt att företag fick vara med för att påverka utformandet av målen.

Artikeln ”CSR, human rights abuse and sustainability report accountability” skriven av Engobo Emeseh och Ondotimi Songi lägger ett större ansvar på företag genom att effektivisera CSR och göra dem ansvariga för de uttalanden de förmedlar till offentligheten.¹¹ Artikeln har ett fokus på hållbarhetsrapportering och inte på hållbarhetsstrategier men den är ändå relevant i denna undersökning eftersom den ger ett perspektiv på hur företag jobbar med hållbarhet. Hållbarhetsrapportering har vuxit fram inom ett frivilligt nätverk och har inga specifika krav vilket är en av anledningarna till varför det tros vara så att hållbarhetsrapporteringen inte har fått ett universellt

---

⁸ Kerstin Anstätt and Jürgen Volkert, ”Corporate Social Responsibility Impacts on Sustainable Human Development: Recent findings and consequences”, *Ekonomski Vjesnik*, Vol. 29 nr. 1, 2016: 193–210.

⁹ Anstätt and Volkert 2016, s. 194.

¹⁰ Anstätt and Volkert 2016, s. 194.

¹¹ Engobo Emeseh and Ondotimi Songi, ”CSR, human rights abuse and sustainability report accountability”, *International Journal of Law and Management*, Vol. 56, nr. 2, 2014: 136–151.

erkännande.¹² Författarna menar dock att hållbarhetsrapporteringen fostrar relationen mellan företaget och intressenterna vilket skulle kunna vara ett argument för att det finns en viktig funktion i genomförandet av rapporteringen.¹³ De konstaterar att det finns utrymme för förbättring gällande hållbarhetsrapportering men att det ändå är ett användbart verktyg för att hålla företag ansvariga i Afrika.¹⁴ Ytterligare en slutsats är att hållbarhetsrapporteringens framgång är beroende av att det finns en politisk vilja, i detta fallet från afrikanska stater, att reglera industrier genom den formen av redovisningsansvar. Dock fortsätter artikelförfattarna med att konstatera att det möjligtvis ligger ett större ansvar på civilsamhället som kommer att behöva arbeta hårt för att få mäktiga företag att kontrollera de budskap man skickar till allmänheten.¹⁵

Artikeln ”Sustainable Development Goals and the Business and Human Rights Discourse: Ships Passing in the Night?” skriven av Nicola Jägers tillhandahåller en inblick i relationen mellan Agenda 2030 och ansvarsfrågan. Artikelförfattaren skriver även om diskursen kring affärsverksamhet och mänskliga rättigheter och hon menar att den har påverkat hur vi tänker på relationen mellan företagsansvar och mänskliga rättigheter.¹⁶ I artikeln påpekas det att Millenniemålen kritiserades för att inte erkänna den privata sektorn som en aktör men att nu i Agenda 2030 så erkänns företag som en viktig aktör för att uppnå målen i agendan.¹⁷ Vidare påpekar artikelförfattaren att Thomas Pogge och Mitu Sengupta, vilka har undersökt Agenda 2030 utifrån ett människorättsperspektiv, har funderingar kring problemet med att ansvar inte fördelas i Agenda 2030. Från det konstaterandet fortsätter artikelförfattaren med att hävda att människorättsramverk ofta misslyckas med dess ansvarsutkrävande och så även i Agenda 2030 men artikelförfattaren skriver också att det informella i Agenda 2030 kan komma att vara till dess fördel.¹⁸ För att visa på företags roll i uppnåendet av målen i Agenda 2030 så beskrivs hur stor andel av exempelvis internationell handel och arbetstillfällen som styrs av företag. Med detta vill artikelförfattaren förmodligen visa hur viktigt det är att företag får en roll i att uppnå målen i Agenda 2030. I Agenda 2030

---

¹² Emeseh and Songi, 2013, s. 140.

¹³ Emeseh and Songi, 2013, s. 142.

¹⁴ Emeseh and Songi, 2013, s. 147.

¹⁵ Emeseh and Songi, 2013, s. 147.

¹⁶ Nicola Jägers, Sustainable Development Goals and the Business and Human Rights Discourse: Ships Passing in the Night?, *Johns Hopkins University Press*, Vol. 42, nr. 1, 2020: 145–173.

¹⁷ Jägers, 2020, s. 147.

¹⁸ Jägers, 2020, s. 152–153.

erkänns den privata sektorn som en nyckelroll och att deras roll är viktigt i att mobilisera de finansiella resurserna som krävs för att nå målen.¹⁹ Dock kan företag såväl som vara en positiv bidragare också ha en negativ påverkan på människor och deras miljö vilket är ytterligare ett argument för vikten av deras ansvarstagande.²⁰ Det är dock fortsättningsvis i dokumentet Addis Ababa Action Agenda, vars syfte är att framkalla de finansiella medlen som krävs för att uppnå målen, som den privata sektorn faktiskt får en stor roll.²¹

Kopplingen mellan mänskliga rättigheter, kapacitetsansatsen och företagsansvar diskuteras i artikeln ”Exploring the link between human rights, the capabilities approach and corporate responsibility” vilken är skriven av Cesar Gonzalez-Canton, Sonia Boulos och Pablo Sanchez-Garrido. Gonzalez-Canton, Boulos och Sanchez-Garrido skriver att kapacitetsansatsen får mer och mer plats som en teori inom företagsansvar och affärsetik. Syftet med artikeln är att bidra till den konceptuella utvecklingen av affärsetik och företagsansvar med ett fokus på mänskliga rättigheter. Detta genom att argumentera att företagsansvar borde fullgöras för att säkra kapaciteter och stärka funktioner.²² I relation till min egna undersökning presenteras också ett relevant tema som handlar om arbetsplatsen som miljö. Artikelförfattarna skriver att arbetsplatser är en plats som är skadlig för demokratiska former av samspel och att den skapar osäkra och isolerade individer samt att arbetsplatsen borde verka för en demokratisk kultur som ger upphov till kreativitet och solidaritet. De påpekar att arbetsplatsen kan sägas ha mer påverkan att främja en demokratisk kultur än vad stater har då man spenderar så mycket tid på sin arbetsplats.²³ För att koppla detta till kapacitetsansatsen så visar artikelförfattarna att det som är speciellt med Nussbaums teori är att den ger arbetsgivaren verktyg för hur man ska förhålla sig till sina anställda. Arbetstagare bör inte endast ses som individer vilka exempelvis har rätt till en rättvis lön och säkra arbetsförhållanden utan borde ses i en bredare bemärkelse. Arbetstagare bör ses som individer som kan realisera sin fulla potential genom att exempelvis utbildas, delta i

---

¹⁹ Jägers, 2020, s. 155–156.

²⁰ Jägers, 2020, s. 157.

²¹ Jägers, 2020, s. 163–164.

²² Cesar Gonzalez-Canton, Sonia Boulos and Pablo Sanchez-Garrido, ”Exploring the link between human rights, the capabilities approach and corporate responsibility”, *Journal of Business Ethics*, 2019, Vol. 160, nr. 4, s. 866.

²³ Gonzalez-Canton, Boulos and Sanchez-Garrido, 2019, s. 875.

processer som påverkar deras liv och interagera.²⁴ Här etableras således en relevans för att utgå från kapaciteter när arbetsgivare arbetar med utvecklingsfrågor för att kunna tillgodose sina anställda med rättvisa villkor som kommer att kunna realisera deras fulla potential.

3 Teori och metod

Med anledning av att undersökningens metod till stor del bygger på dess teori så kommer jag inledningsvis att presentera Martha C. Nussbaums teori om kapaciteter. Efter teoriavsnittet presenteras sedan metoden innehållsanalys.

3.1 Teori

Nussbaum skriver att man kan definiera kapacitetsansatsen som en metod för att komparativt bedöma livskvalitet och att teoretisera om grundläggande social rättvisa.²⁵ En central uppgift är att utgå från är vad varje individ har möjlighet att göra och vara, vilket innebär att man inte ser på de större strukturerna utan undersöker vilka möjligheter varje person faktiskt har.²⁶ Nussbaum vill med teorin närma sig frågan om vad som är levnadsstandard.²⁷ Jag kommer nu att kort beskriva respektive kapacitet för att skapa en förståelse för vad det är Nussbaum ser som nödvändigt för ett gott liv. Eftersom jag ansåg att många betydelser skulle gått förlorade i en översättning har jag valt att använda begreppen på originalspråket engelska.

1. *Life* - Alla ska kunna leva ett normallångt liv och inte dö i förtid.
2. *Bodily health* - Alla ska ha en god hälsa, få tillräckligt mycket näring och ha tak över huvudet.
3. *Bodily integrity* - Alla ska ha rörelsefrihet, vara fria från sexuellt våld och våld i hemmet, ha möjlighet till sexuell tillfredsställelse och valmöjligheter när det gäller reproduktion.

---

²⁴ Gonzalez-Canton, Boulos and Sanchez-Garrido, 2019, s. 875.

²⁵ Nussbaum, 2011, s. 18.

²⁶ Nussbaum, 2011 s. 18.

²⁷ Nussbaum, 2001, s. 217.

4. *Senses, imagination and thought* - Alla ska kunna använda sina sinnen, kunna tänka och resonera. Detta ska enligt Nussbaum kunna göras på ett sätt som är ”truly human” vilket innebär att det är informerat och kultiverat genom en lämplig utbildning. Kapaciteten innebär också att man ska kunna använda sin fantasi och sina tankar i samband med kulturella upplevelser. Slutligen ska man vara fri att ha exempelvis politiska åsikter och kunna utöva sin religion.
5. *Emotions* - Alla ska kunna ha känslomässiga kopplingar till saker och människor, älska de som bryr sig om en och kunna sörja någons frånvaro. Man ska helt enkelt ha utrymme att älska, sörja, uppleva saknad, tacksamhet och ilska.
6. *Practical reason* - Alla ska kunna forma en uppfattning om vad som är ”gott” och kunna delta i en kritisk reflektion angående ens egna liv.
7. *Affiliation* a) *Friendship* - Alla ska kunna leva för och med andra och kunna bekräfta sina medmänniskor och visa att man är oroad för dem. Man ska kunna vara empatisk men också rättvis. b) *Respect* - Man ska respektera sig själv och kunna leva fri från diskriminering baserad på ras, kön, etnicitet, klass, religion och nationalitet.
8. *Other species* - Alla ska kunna leva jämsides med respekt för djur, växter och planeten.
9. *Play* - Alla ska kunna skratta, leka och njuta av olika aktiviteter.
10. *Control over one’s environment* a) *Political* - Alla ska kunna delta i politiska aktiviteter som styr ens liv och ha yttrande- och föreningsfrihet. b) *Material* - Alla ska kunna äga egendom, såväl mark som annan egendom. Sedan ska alla också ha rätt till anställning samt vara fri från omotiverade genomsökningar och beslagstagningar.²⁸

Kapaciteterna är 10 stycken och presenteras likt ovan i en lista men som Nussbaum påpekar så är de inte helt statiska utan kan alltid förändras. Det finns alltså en tanke om att det ska vara möjligt att mer konkret specificera kapaciteterna i samordning med lokala uppfattningar och omständigheter.²⁹

---

²⁸ Martha C. Nussbaum, ”Capabilities and Human Rights”, *The philosophy of human rights*, Patrick Hayden (red.), Paragon House 2001, s. 223–224.

²⁹ Nussbaum, 2001, s. 223.

En del i kapacitetsansatsen som är viktig att belysa är den som handlar om funktion. Funktion innebär att en eller flera kapaciteter har blivit uppfyllda, det vill säga så är funktionen av en kapacitet är när kapaciteten utövas.³⁰ För att ytterligare göra distinktionen mellan kapacitet och funktion klarare kan man säga att kapaciteten handlar om möjligheten att kunna välja.³¹ Vidare kan då funktionen beskrivas som en handling. Något som Nussbaum presenterar som viktigt i kapacitetsansatsen är faktumet att det inte går att täcka behovet av en viss kapacitet genom att ge en person mer av en annan kapacitet. Varje kapacitet är helt distinkt och alla kapaciteter behöver bli tillgodosedda.

32

Att förbättra kvaliteten på livet för alla människor är en uppgift som Nussbaum främst alltså tillskriver staten och dess socialpolitik. Nussbaum ser således att staten har ett ansvar att tillgodose sina medborgare med de kapaciteter som krävs för att ha möjlighet till ett gott liv. Nussbaum använder sig medvetet av begreppet kapaciteter i plural med anledning av att de viktigaste delarna i livet som vård och utbildning är plurala och kan inte reduceras ner till något enkelt.³³ Nussbaum diskuterar vilket ansvar olika aktörer har för att tillgodose människor med kapaciteterna. Nussbaum skriver att det finns en konceptuell koppling mellan iden om kapaciteter som fundamentala rättigheter och iden om skyldigheter. Nussbaum presenterar tre olika typer av ansvar vilka hon även rangordnar. Det största ansvaret har den egna staten över dess medborgare. Nationellt bör skyldigheten att uppfylla rättigheterna ligga på landets politiska struktur vars uppgift det är att tillgodose dess medborgare med dessa rättigheter. Anledningen till att staten är Nussbaums utgångspunkt som ytterst ansvarig för att tillhandahålla stöd till kapaciteterna är för att statens principer i grund och botten baseras på människor.³⁴ Sedan kommer de rika staternas ansvar över de staterna som inte själva klarar att infria kapaciteterna. Nussbaum påpekar att fattigare länder inte kan möta behovet av dessa rättigheter om de inte har stöd från rikare länder och att det därför är rikare länders skyldighet att bistå med hjälp. Slutligen kommer transnationella företag, internationella aktörer och överenskommelser och NGO:er.³⁵ Nussbaum menar

---

³⁰ Nussbaum, 2011, s. 24–25.

³¹ Nussbaum, 2011, s. 25.

³² Nussbaum, 2011, s. 35.

³³ Nussbaum, 2011, s. 18.

³⁴ Nussbaum, 2011, s. 113.

³⁵ Nussbaum, 2011, s. 117.

att det ansvar som vilar på företag och NGO:er inte borde vara helt statistiskt utan mer preliminärt utformat så att deras ansvar är öppet för förändring.³⁶

Fördelen med att använda sig av Nussbaums teori är att den fokuserar på individer och utgår från en tydlig lista med kapaciteter vilka tillsammans ger en möjlig uppsättning av förutsättningar för ett gott mänskligt liv.³⁷ Teorin är alltså, som Nussbaum själv skriver, ett tillvägagångssätt genom vilken man kan svara på frågor som vad som är en rimlig levnadsstandard eller vad som är livskvalitet.³⁸ Genom att applicera den på IKEA:s hållbarhetsstrategi kunde det ge en indikation på vilket ansvar IKEA tar för att med sina resurser skapa förutsättningar för en rimlig levnadsstandard. Det fanns en risk att analysen skulle bli för låst vid kapaciteterna och för att undvika detta valde jag att inkludera Nussbaums syn på ansvar för att kunna utveckla analysen. Frågan om ansvar är viktig då det behöver finnas aktörer som tilldelas eller själv åtar sig att genomföra de förändringar som krävs. I detta fall handlar det om ansvaret över kapaciteterna och för att kunna säga något om hur IKEA förhåller sig till sitt ansvar är Nussbaums resonemang om vilka som bör ta ansvar för kapaciteterna viktigt att inkludera.

3.2 Metod

Metoden som används för att analysera IKEA:s hållbarhetsstrategi är innehållsanalys vilken har utformats i anslutning till Martha C. Nussbaums teori om kapaciteter. Själva innehållsanalysen tar avstamp i artikeln ”The qualitative content analysis process” skriven av Satu Elo och Helvi Kyngäs år 2007. Metoden innehållsanalys är beroende av att författaren tar stort ansvar för att den beskrivs i detalj för att undvika otydlighet och problem i analysen.³⁹ Med anledning av att det är en svårighet ämnar jag att genom att kombinera Nussbaums kapaciteter med innehållsanalysen att skapa en logiskt följsam metod. Metoden har också två olika tillvägagångssätt beroende på vilken typ av

---

³⁶ Nussbaum, 2011, s. 121–123.

³⁷ Nussbaum, 2001, s. 217.

³⁸ Nussbaum, 2001, s. 217.

³⁹ Sato Elu and Helvi Kyngäs, ”The qualitative content analysis process”, *Journal of Advanced Nursing*, Vol. 62, nr. 1, 2007, s. 108.

undersökning man kommer att göra. Oavsett om man gör en induktiv eller deduktiv innehållsanalys så är den stora uppgiften att dela upp orden i en text i mycket mindre kategorier och det finns ingen bestämd metod för exakt hur den uppdelningen ska göras.⁴⁰ I denna undersökning har en induktiv innehållsanalys använts. Jag utgick alltså från en teori när jag utförde min undersökning. Jag genomförde således en närläsning av mitt valda material och fann därigenom mina kategorier. Mina kategorier är förbestämda och består av Nussbaums 10 kapaciteter. Jag kommer alltså att markera på samtliga ställen i texten där det finns en kapacitet och sedan dela in dessa i respektive kategori av kapaciteter. Frågan som ställs i detta steg är vilka kapaciteter finns med i IKEA:s hållbarhetsstrategi.

Då jag använde mig av denna metod kunde analysen på ett tydligt sätt inledningsvis presentera de kapaciteter som fanns med i strategin. Analysen visade på att endast fyra av 10 kapaciteter fanns med i IKEA:s hållbarhetsstrategi och således presenteras inte samtliga kapaciteter i analysen. I den induktiva innehållsanalysen finns det flera steg för att komma fram till ett koncentrerat antal kategorier.⁴¹ Då mina kategorier redan är fastställda kommer analysen inte att inkludera steg i samma utsträckning. Efter att ha fastställt vilka kapaciteter som finns i strategin kommer jag att undersöka närmare vem eller vilka det är som tilldelas ansvar för dessa kapaciteter. Detta gör jag genom att leta efter ord som på olika sätt kan relateras till ansvar. I detta steg ställs två frågor: vem eller vilka tilldelas ansvar för kapaciteten och till vem eller vilka riktar sig kapaciteten. I det tredje steget i analysen kommer jag sedan att titta på vilkas dessa kapaciteter är, alltså till vem eller vilka kapaciteterna vänder sig till och är relevanta för. Det fjärde och sista steget handlar om ansvar. Jag ställer därför frågan om hur IKEA i hållbarhetsstrategin förhåller sig till ansvarsfrågan.

Viktigt att påpeka är att syftet med att skapa en tydlig metod med flera steg är att skapa ett ramverk för tolkning. Analysen kommer att genomsyras av en subjektiv tolkning vilket det finns med medvetenhet om men då den kommer ske inom teorins och metodens ramar så kommer tolkningarna fortfarande att vila på en vetenskaplig

---

⁴⁰ Sato Elu and Helvi Kyngäs, "The qualitative content analysis process", *Journal of Advanced Nursing*, Vol.

62, nr. 1, 2007, s. 109.

⁴¹ Sato Elu and Helvi Kyngäs, "The qualitative content analysis process", *Journal of Advanced Nursing*, Vol.

62, nr. 1, 2007, s. 109–111.

grund. Vid genomförandet av analysen uppenbarade det sig att stegen i metoden skulle vara svåra att följa exakt som de har beskrivits ovan. Vill därför poängtera att samtliga frågor inte alltid är relevanta för respektive kapacitet men när svårigheter med att ge ett tydligt svar har uppstått så indikeras detta. För att vara tydlig och så transparent som möjligt har jag valt att behålla citaten som presenteras i analysen på originalspråket engelska för att läsaren ska förstå de slutsatser jag drar utifrån citaten.

4. Innehållsanalys av IKEA:s hållbarhetsstrategi

Analysen är uppbyggd efter tre rubriker för att skapa en logiskt följsam struktur. Inledningsvis presenteras de kapaciteter som var närvarande i IKEA:s hållbarhetsstrategi var för sig. Kapaciteterna presenteras i form av citat från hållbarhetsstrategin. Sedan fokuserar den andra rubriken på IKEA:s ansvarsuppdrag och vilket ansvar de tar för kapaciteterna i hållbarhetsstrategin. Avsnittet är uppdelat i två olika teman, hur IKEA vill åstadkomma saker tillsammans och hur de lyfter fram sig själva som ledare. På samma sätt som kapaciteterna presenteras så presenteras även ansvarsfrågan utifrån citat från hållbarhetsstrategin. Vidare redovisas fynden från undersökningen närmare under rubriken resultat. Avslutningsvis diskuteras resultaten under rubriken diskussion.

4.1 Kapaciteter

”Rights and opportunities for elderly people, ethnic and LGBTQ+ communities, and people with disabilities are still far from equal.”⁴² Här i den inledande delen av hållbarhetsstrategin belyser man att det finns en grupp som inte får sina rättigheter respekterade men säger inget om hur man ska se till att de infrias. Kapaciteten *affiliation* säger att människor ska kunna leva utan att bli utsatta för diskriminering vilket IKEA här verkar instämma med. Avsaknaden av rättigheter för de grupperna

---

⁴² IKEA, People & Planet Positive 2018, ”Being positive in a rapidly changing world”, s. 8.

presenteras som ett faktum och de verkar syfta på att det är IKEA:s konsumenter som ingår i den gruppen då de inte hänvisar till IKEA:s egna anställda. Däremot är det svårt att tro att IKEA exkluderar personer vilka inte är IKEA:s konsumenter men som fortfarande ingår i gruppen och av den anledningen skulle jag säga att IKEA riktar kapaciteten mot allmänheten. Ett liknande citat lyder som följande: ”We have the ability to directly support gender equality as well as rights and opportunities for elderly people, ethnic, LGBTQ+ communities and people with disabilities.”⁴³ Från citatet kan vi förstå att IKEA tycker att det är viktigt att ge stöd till utsatta grupper samt ge dem möjligheter. Det specificeras inte exakt vad det är för slags möjligheter IKEA har förmågan att bistå med men det är fortfarande viktigt att lyfta fram att IKEA skriver ”opportunities” vilket tyder på att de anser att det är viktigt att skapa möjligheter för en grupp som inte har samma förutsättningar som alla andra. Jag ser likheter mellan koncepten kapaciteter och ”opportunities” då de båda går ut på att skapa möjligheter för människor och inte att tvinga människor att göra vissa val. Kapaciteten *affiliation b) respect* innefattar att man inte ska bli diskriminerad på grunderna ras, kön, sexuell läggning, etnicitet, klass, religion eller nationalitet och genom att lyfta fram att IKEA vill ge utsatta grupper stöd så går det att anta att de med anledning av att de vill ge särskilt stöd också erkänner att det finns ett problem med diskriminering. Inte nödvändigtvis att IKEA har ett problem med det på deras arbetsplatser men att det är ett problem som kan förekomma överallt.

”Our homes and the way we live have a huge impact on our health, well-being, and the planet.”⁴⁴ Här påpekar IKEA att det finns en relation mellan hur man lever och hur vi mår och hur planeten mår vilket går i linje med kapaciteten *bodily health*. Kapaciteten *bodily health* innefattar bland annat att alla ska ha en god hälsa och här i citatet fångar IKEA upp både det och att den goda hälsan hänger ihop med livsstil. IKEA inleder med att skriva ”våra hem” vilket gör att jag gör antagandet att IKEA riktar kapaciteten mot deras konsumenter.

”As one of the top ten largest food companies in the world, we also have a responsibility to provide healthy and nutritious food.”⁴⁵ I detta citat skriver IKEA fram att de av anledning av deras storlek har ett ansvar i att tillgodose människor med

---

⁴³ IKEA, People & Planet Positive 2018, ”Fair & equal”, s. 16.

⁴⁴ IKEA, People & Planet Positive 2018, ”Healthy & sustainable living”, s. 12.

⁴⁵ IKEA, People & Planet Positive 2018, ”Healthy & sustainable living”, s. 12.

näringsrik mat. I kapaciteten *bodily health* ingår det att alla ska vara tillräckligt tillgodosedda med näring. IKEA specificerar inte huruvida det är deras konsumenter som de vill tillgodose med maten men det går att anta då man skulle behöva köpa den hos dem. Det finns ett till citat som relaterar till matfrågan och som också anknyter till kapaciteten *bodily health* och lyder som följande: ”Offering a food range that makes more sustainable, healthier eating delicious and affordable for the many people.” Här blir det mer tydligt att IKEA:s målgrupp är en större allmänhet och de skriver fortfarande inte att det är deras konsumenter som de åtar att erbjuda den maten.

”Providing knowledge and ideas to inspire people to live better, healthier and more sustainable lives.”⁴⁶ I detta citat gör IKEA två saker, dels tar de på sig ansvaret att göra det citatet beskriver dels så beskriver de en viktig del i kapaciteten *senses, imagination and thought*. Nussbaum beskriver att alla människor ska kunna använda sina förmågor på ett informerat sätt vilket IKEA här skriver att de vill assistera med att se till att människor ska kunna göra det. IKEA skriver att de riktar sig mot ”people” vilket indikerar att de riktar sig mot en större grupp människor som inte alla behöver vara IKEA:s konsumenter. De lägger alltså ett ansvar på sig själva att de ska vara den som tillgodoser människor med kunskapen så att de själva ska kunna förändra deras liv i en mer hållbar riktning.

”Caring for people and the planet is one of our core values and guides us in how we work.”⁴⁷ I detta citat presenterar IKEA att det ingår i deras värdegrund att bry sig om planeten och att de har det i åtanke när de arbetar. I kapaciteten *other species* ingår det att alla ska kunna leva jämsides med respekt för naturen vilket också återfinns i begreppet hållbarhet. Kapaciteten *other species* finns egentligen närvarande genomgående i hållbarhetsstrategin då hållbarhet i stor utsträckningar handlar om att ha respekt för planetens natur och resurser. Kapaciteten riktar sig mot IKEA:s producenter då de skriver De skriver även att de bryr sig om människor vilket är kapaciteten *affiliation b) friendship*. Den kapaciteten innefattar att man ska kunna leva med och för andra människor. På samma sätt som man ska kunna leva jämsides med naturen ska man också kunna leva jämsides med andra människor.

---

⁴⁶ IKEA, People & Planet Positive 2018, ”Healthy & sustainable living”, s. 13.

⁴⁷ IKEA, People & Planet Positive, 2018, ”What sustainability means to IKEA”, s. 4.

”Ensuring that everyone in the IKEA value chain has a voice and is engaged and empowered to play an active role in their workplace.”⁴⁸ Det här citatet går att knyta till två olika kapaciteter, *senses, imagination and thought* och *affiliation*. IKEA skriver att de tycker att det är viktigt att människor är engagerade och har en aktiv roll på deras arbetsplats vilket går i linje med Nussbaums kapacitet där alla ska ha en tillhörighet men också att man ska kunna använda sin röst till att resonera och tänka. Här är det tydligt att kapaciteten riktar sig till producenten då de specificerar att det är alla som arbetar på IKEA som ska känna att de har en viktig roll.

”Providing and promoting learning and working opportunities for young people.”⁴⁹ I det här citatet återkommer IKEA till att skriva om möjligheter. Möjligheterna som de vill bistå med är inlärnings- och arbetsmöjligheter för unga personer. Här specificerar de alltså vilken grupp de riktar sig mot när de skriver om vad de vill göra. Kapaciteten *senses, imagination and thought* riktar sig mot IKEA:s framtida producenter då jag antar att IKEA önskar att erbjuda arbete på deras egna arbetsplatser. När det gäller inläring riktar sig kapaciteten mot den allmänhet som jag tidigare har nämnt. Det är svårare att anta att det är IKEA som ska erbjuda utbildningsmöjligheter och av den anledningen riktar sig kapaciteten till allmänheten.

4.2 Ansvar

Ett bra citat att inleda analysen om ansvar i IKEA:s hållbarhetsstrategi kommer från inledningen och är talande för hur de skriver om ansvar genomgående i strategin. ”The purpose of this strategy is to inspire, activate and lead us in our decision-making and goal setting so that we together can achieve the big positive changes we want to see in the world and for the entire IKEA ecosystem.”⁵⁰ Genom citatet förstår man att IKEA:s syfte med strategin ska leda till att man ska kunna arbeta tillsammans för att uppnå de positiva förändringarna se vill se i världen och genomgående i IKEA. De skriver att det är tillsammans de kan åstadkomma förändring men de tydliggör här inte om det är tillsammans inom IKEA eller om det är tillsammans med andra utomstående aktörer

---

⁴⁸ IKEA, People & Planet Positive, 2018, ”Fair & equal”, s. 17.

⁴⁹ IKEA, People & Planet Positive, 2018, ”Fair & equal”, s. 17.

⁵⁰ IKEA, People & Planet Positive, 2018, s. 2.

som de ska lyckas med det. De skriver inte uttalat om ansvar här och i hela hållbarhetsstrategin skriver de ordet ”responsibility” bara två gånger. En av gångerna de skriver om det är när de skriver om vad hållbarhet betyder för IKEA och lyder som följande: ”This is both a responsibility and a business opportunity.”. De ser en möjlighet i att använda deras storlek som företag för att nå ut till människor för att på så vis göra det möjligt för människor att leva ett bättre liv.⁵¹ Nussbaum skriver att världsekonomin till stor del är kontrollerad av rikare stater och av de bolag som påverkar deras val.⁵² Företag, som IKEA med det stora inflytande som följer med deras stora storlek, har alltså ytterligare en möjlighet att ta ansvar. Inte bara genom att jobba med ansvar på företagsnivå utan också genom att försöka påverka stater att ta mer ansvar. Liket de skriver i det inledande citatet så är det en förändring i världen de vill se vilket dels kan förklaras med att IKEA är ett transnationellt företag dels med att de har ett globalt perspektiv.

Vidare verkar det finnas en hög medvetenhet hos IKEA då de skriver att de medvetet sätter mål som de vet att de inte kan nå ensamma. Att IKEA skriver ”It’s about setting ambitions that we know we cannot reach alone.” visar tydligt att de inte tar det hela ansvaret över de åtaganden de åtar sig att genomföra.⁵³ Ytterligare ett exempel som tydliggör att de inte kan uppnå deras mål ensamma och att de vill arbeta tillsammans är följande citat ”We don’t have all the answers and cannot achieve our goals alone. Therefore, we are committed to working together in a collaborative way and being transparent about what we learn. [...] We will work together to achieve continuous improvements.”⁵⁴ Här lyfter de flera gånger fram att de vill och kommer arbeta tillsammans för att kontinuerligt åstadkomma förbättringar. Det tydligaste exemplet i IKEA:s hållbarhetsstrategi som fastslår att de inte anser att hållbarhet går att uppnå ensamma är ”Sustainability can’t be achieved alone.”⁵⁵ Dock finns det fortfarande ingen tydlighet kring tillsammans med vem eller vilka det är IKEA ska arbeta tillsammans med.

---

⁵¹ IKEA, People & Planet Positive, 2018, ”What sustainability means to IKEA”, s. 3.

⁵² Nussbaum, 2011, s. 115–116.

⁵³ IKEA, People & Planet Positive, 2018, ”The IKEA vision is our inspiration”, s. 4.

⁵⁴ IKEA, People & Planet Positive, 2018, s. 2.

⁵⁵ IKEA, People & Planet Positive, 2018, ”What sustainability means to IKEA”, s. 4.

Ett annat tema som jag har identifierat handlar om hur IKEA skriver fram företaget som en ledare. I följande citat ger IKEA en beskrivning på vad de anser att en ledare är: "Being a leader means to look critically at all aspects of our business, but also to engage in the debate and enabling customers, co-workers, and partners to take action and contribute."⁵⁶ Fortsättningsvis skriver IKEA att var och en av oss kan vara en ledare i förändringen vilket går i linje med deras tanke om att hållbarhet inte kan uppnås ensam utan att det krävs ett gemensamt engagemang.⁵⁷ Vidare återgår IKEA till att hänvisa till sig själva som ledare vid ett antal olika tillfällen. De skriver exempelvis "Leading the transition towards a new definition of a better everyday life and being a driving force behind changes in unsustainable consumption patterns."⁵⁸ Detta citat anser jag är ett tydligt exempel på den öppenhet som Nussbaum eftersöker när företag ska ta ansvar. IKEA skriver tydligt fram att de vill vara ledande i arbetet för att förändra konsumtionsmönster som inte är hållbara men specificerar inte närmare exakt hur de ska göra det. Formuleringen tillåter IKEA att kunna jobba på flera olika sätt som kan anpassas utefter hur olika förutsättningar förändras i världen.⁵⁹ Samma sak går att säga i relation till följande citat: "Taking the lead in transforming secondary materials [...] into clean and safe recourses."⁶⁰ Dock finns det en mer specifik formulering där IKEA mer konkret redovisar hur de ska använda deras ledarskap och den lyder som följande: "Leading regenerative projects on degraded land, deforested areas and agriculturally cultivated areas."⁶¹ Här specificerar IKEA att de i projektform ska arbeta för en hållbar miljö. Det sista citatet jag har valt ut för att visa på hur IKEA skriver fram sig själv som en ledare lyder som följande: "By 2030, IKEA will be a leader in creating a fair and equal society that benefits the many."⁶² Här sätter IKEA upp ett tydligt slutmål för när de ska ha lyckats med att vara en ledare för att skapa ett rättvist och jämlikt samhälle. De specificerar dock inte hur de ska lyckas med att nå det målet. De åtar sig ett ansvar men de presenterar inte vad de ska genomföra. De presenterar dock att det är "the many" som kommer att gynnas av IKEA:s ledning. Återigen riktar sig IKEA mot den

---

⁵⁶ IKEA, People & Planet Positive, 2018, "How IKEA can make a positive difference", s. 10.

⁵⁷ IKEA, People & Planet Positive, 2018, "How IKEA can make a positive difference", s. 10.

⁵⁸ IKEA, People & Planet Positive, 2018, "Healthy & sustainable living", s. 13.

⁵⁹ Nussbaum, 2011, s. 121–123.

⁶⁰ IKEA, People & Planet Positive, 2018, "Circular & climate positive", s. 15.

⁶¹ IKEA, People & Planet Positive, 2018, "Circular & climate positive", s. 15.

⁶² IKEA, People & Planet Positive, 2018, "Fair & equal", s. 17.

gruppen som jag har valt att kalla för allmänheten. Sammanfattningsvis går det att konstatera att IKEA vid ett flertal tillfällen i hållbarhetsstrategin skriver fram sig själva som en ledare men det får inte den genomslagskraft det hade kunnat få. Om de i samband med att de skriver fram sig själva som ledare hade skrivit om ansvar för kapaciteterna hade det förmodligen skapat en större trovärdighet i hållbarhetsstrategi.

5 Resultat och diskussion

5.1 Resultat

Undersökningen som genomfördes med syftet att undersöka vilket ansvar IKEA tar eller skulle kunna ta i till mänskliga rättigheter och hållbarhet. För att kunna undersöka detta ställde jag följande två frågor till IKEA:s hållbarhetsstrategi. Vilka av Nussbaums kapaciteter finns närvarande i IKEA:s hållbarhetsstrategi och hur förhåller sig IKEA till det ansvar de tar för uppfyllandet av kapaciteter. Dessa frågor utvecklades något i metoden där jag även presenterade frågorna om vem eller vilka som kapaciteten riktar sig och vem eller vilka som tilldelas ansvar för kapaciteten. De frågorna är viktiga för att kunna svara på hur IKEA förhåller sig till ansvarsfrågan.

I IKEA:s hållbarhetsstrategi finns fyra av Nussbaums kapaciteter. Dessa är *affiliation a) respect b) friendship; bodily health; senses, imagination and thought* och *other species*. I analysen presenteras kapaciteterna i citat som är tagna från hållbarhetsstrategin. Kapaciteterna riktades antingen till konsumenten, producenten eller det jag valde att kalla allmänheten. Gruppen allmänheten representerar en större grupp människor som inte kan räknas till IKEA:s konsumenter eller tydligt kan kopplas till IKEA som en av deras anställda eller en av deras producenter.

Det som blev tydligt i analysen var att kapaciteterna och vem som tilldelas ansvar inte presenterades konsekvent tillsammans. För kapaciteten *other species* tar IKEA det tydligaste ansvaret då hållbarhet och respekt för planeten är ett genomgående tema genom hela hållbarhetsstrategin. Ansvaret tas i form av att man skriver att man ska leda olika projekt för att främja naturens välmående på olika sätt. Det som ersätter ansvaret för kapaciteterna är det gemensamma ansvaret som IKEA tydligt skriver fram.

IKEA skriver att det är tillsammans man kan uppnå hållbarhet och att målen som är formulerade i hållbarhetsstrategin medvetet har satts så att de inte ska gå att nå på egen hand. Nussbaum skriver att företag bör ha ett ansvar som är öppet för olika förändringar av förutsättningar. Detta är något det i analysen visade sig att IKEA lyckas med. Deras formuleringar om ansvar lämnar alltså ett utrymme i vilket tolkningar och avvägningar kan göras. Ansvaret kan, när det krävs av IKEA, formuleras mer specifikt. Angående frågan hur IKEA förhåller sig till det ansvar de tar för uppfyllandet av kapaciteter så var den i analysen svårare att svara på. Detta med anledning av att de inte tar ett tydligt ansvar för kapaciteterna utan istället, likt ovan beskrivet, talar om ett gemensamt ansvar för mer övergripliga mål. En slutsats som kan dras utifrån frågan är dock att IKEA formulerar sig på ett sätt som är tolkningsbart och öppet. Detta är något som Nussbaum menar på att företag ska göra för att kunna anpassa sig efter rådande omständigheter i världen.

5.2 Diskussion

Analysen har gett upphov till en intressant diskussion. Intressant är att kapaciteterna och ansvarsfrågan ofta inte är sammankopplade utan de behandlas separat. Detta ger ett intryck av att man vill erkänna att det finns problem i världen men IKEA vill inte för tydligt precisera att det är IKEA:s uppgift att åtgärda dessa problem. Man skapar en distans mellan kapaciteten och ansvar för och det ansvaret IKEA tar kan hänvisas till ord som exempelvis ”leading”, ”inspiring” och ”providing” vilket är vaga ord som inte preciserar exakt vad det är de kommer att göra. IKEA skriver som att problem finns men formulerar sig likt Nussbaum gör med sina kapaciteter. De skriver exempelvis om att de ska stötta vissa grupper men de skriver inte att det är en grundläggande rättighet att inte bli diskriminerad på grund av just de anledningarna de skriver fram. De använder sig således inte av ett termer som rättigheter utan fokuserar mer på möjligheter vilket är likt det Nussbaum gör med sina kapaciteter.

Det viktigt att påpeka att jag vid den första inläsningen av materialet tyckte att det fanns ett flertal kapaciteter men vid närmare läsningar och i själva analysen så kom det att visa sig att det endast fanns fyra kapaciteter vilka jag tydligt kunde urskilja. IKEA framhåller flera olika andra värden som betraktas som goda och viktiga men de

kvalar inte in i ramen för kapaciteter. Något som uppenbarade sig i analysen var att det var ett antal kapaciteter som inte fanns med i IKEA:s hållbarhetsstrategin. En del kapaciteter, exempelvis kapaciteten *play* eller *emotions*, är det inte så överraskande att den inte fanns med då IKEA typiskt inte förknippas med känslor eller lek. Det är dock intressant att resonera kring vad det hade gjort med hållbarhetsstrategin om de strategierna hade funnits närvarande. Nussbaum menar på att alla kapaciteter är likvärdiga och det hade till största sannolikhet varit till IKEA:s fördel om de formulerade sin hållbarhetsstrategi i enlighet med samtliga kapaciteter. Här är det såklart också viktigt att nämna att målgruppen för IKEA:s hållbarhetsstrategi är av betydelse. Med anledning av att IKEA:s hållbarhetsstrategi finns tillgänglig på deras hemsida är den alltså tillgänglig för i princip alla med internet. Det är dock inte ett tillräckligt starkt argument för att säga att hela hållbarhetsstrategin riktar sig mot allmänheten.

I arbetet med analysen uppenbarade det sig att det fanns en till grupp som kapaciteterna kunde rikta sig till förutom IKEA:s konsumenter och producenter. Den gruppen skulle kunna kallas för allmänheten då det fanns kapaciteter som riktades mot en ospecificerad grupp. Detta resulterar i att IKEA:s hållbarhetsstrategi uppfattas som något otydlig när man talar om ett stort uppdrag vilket ska genomföras tillsammans men man specificerar inte vidare vilka det är man ska göra något tillsammans med. Det finns ett problem i att inte specificera vem eller vilka det är man talar om eller vänder sig mot då det blir svårt att kräva ansvar eller titta på vart man skulle ha velat se en förbättring. Att utkräva ansvar blir således svårt.

En avslutande tanke handlar om ett resonemang som jag lyfte fram i den tidigare forskningen. Pogge och Sengi är kritiska mot att Agenda 2030 inte tilldelar så mycket ansvar till olika aktörer. Detta i relation till mina slutsatser om att IKEA:s formuleringar om ansvarstagande ger upphov till nya intressanta perspektiv. Skulle det exempelvis kunna vara så att IKEA formulerar sig så öppet för att de har fått göra en egen tolkning av Agenda 2030 och deras roll? Men den frågan i åtanke uppkommer funderingar om det krävs betydligt tydligare direktiv från FN:s sida angående vilket ansvar man faktiskt vill se att företag ska ta.

Referenser

Litteratur

Asstätt, Kerstin and Jürgen Volkert. "Corporate Social Responsibility Impacts on Sustainable Human Development: Recent Findings and Consequences," *Ekonomski Vjesnik*. Vol. 29, nr. 1, 2016: 193–210.

Elu, Sato and Helvi Kyngäs. "The qualitative content analysis process," *Journal of Advanced Nursing*. Vol. 62, nr. 1, 2007: 107–115.

Emeseh, Engobo and Ondotimi Songi. "CSR, human rights abuse and sustainability report accountability," *International Journal of Law and Management*. Vol. 56, nr. 2, 2014: 136–151.

Gonzalez-Canton, Cesar, Sonia Boulos and Pablo Sanchez-Garrido. "Exploring the link between human rights, the capabilities approach and corporate responsibility," *Journal of Business Ethics*. Vol. 160, nr. 4, 2019: 865–879.

Jägers, Nicola. "Sustainable Development Goals and the Business and Human Rights Discourse: Ships Passing in the Night?," *Johns Hopkins University Press*. Vol. 42, nr. 1, 2020: 145–173.

Nussbaum, Martha C. "Capabilities and Human Rights," in *The philosophy of human rights*, Patrick Hayden (red.), Paragon House, 2001.

Internetkällor

Globala Målen, "Frågor och svar", 6 februari 2020,
<https://www.globalamalen.se/fragor-svar/> (Hämtad 2020-05-28).

IKEA, ”Vår hållbarhetsstrategi”,

<https://www.ikea.com/se/sv/this-is-ikea/sustainable-everyday/people-and-planet-positive-pub1f45539> (Hämtad 2020-05-20).

IKEA, People & Planet Positive, 2015,

https://www.ikea.com/se/sv/files/pdf/7e/58/7e58334c/ikea-sustainability-strategy_people-and-planet-positive.pdf (Hämtad 2020-05-28).

Nussbaum, Martha C., *Creating Capabilities: The Human Development Approach*,

Harvard University Press, 2011. E-bok.

FN-dokument

United Nations, *Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development*, 2015, A/RES/70/1.